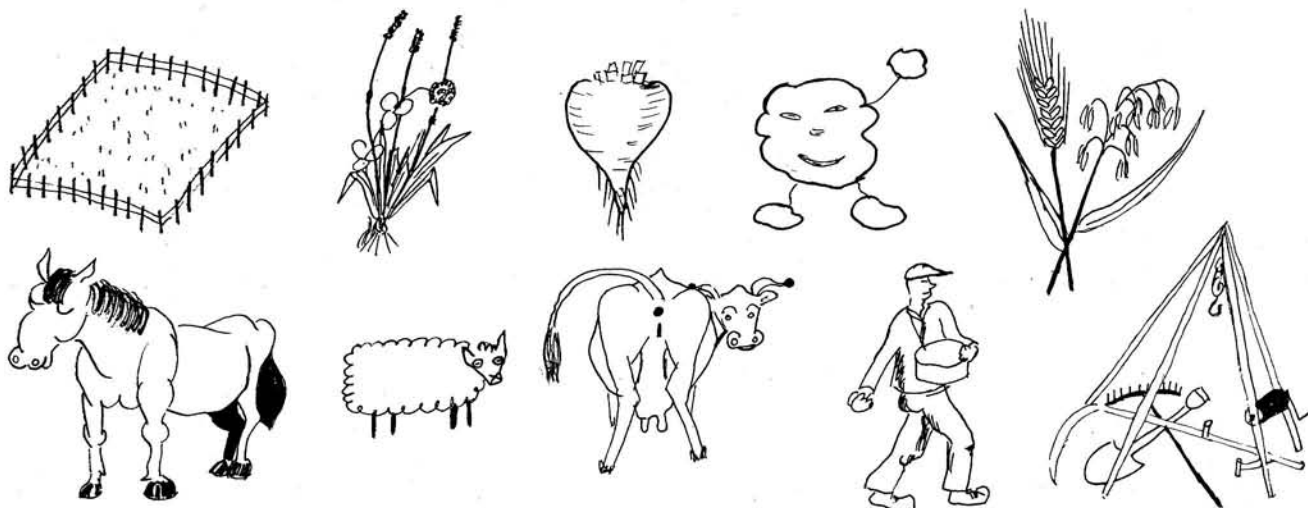

Det går nedover

Nord-norsk jordbruk — politikk og praksis

Ved amanuensis Edvard Valberg :

«Det går nedover» var direktør Engdals overskrift og konklusjon på en leder i Norden nr. 22/23 - 1972.

Det går nedover med jordbruksareal, engareal, potetareal, kornareal, rotvekstareal, grønnsakareal, og med drift og avling på disse arealene. Samme vei har det gått med antall hester, storfe, sauer, rev, kanner, bier og bønder.

Ønsker vi å seile på optimismens englevinger kan vi legge mye i den alminnelige auken i mjølkemengde pr. ku, og et stigende antall geiter, griser og høner, i større kraftfôrforbruk, mer silo og mer traktorkjøring.

Men dette rokker ikke det minste ved Engdals konklusjon. De nevnte, tilsynelatende positive trekk, gir nord-norsk jordbruk et skinn av det tidsmessige og moderne. Men dette er bare bløff, for reelt sett er disse trekk i utviklinga kunstige midler for å holde produktstrømmen i gang.

Det lønner seg bedre å produsere på kraftfôr enn å utnytte Nord-Norges karrige jordressurser. Dette er et nøkkelord bak svikten i produksjon og produktleveranser som i 1973 har vært gjenganger i avisenes krisespalter.

Hvordan og hvorfor ?

Hvordan er det mulig å kjøre så elegant i grøfta med nord-norsk jordbruk?

Bonden kan ikke lastes fordi han gjør det vi alle ville ha gjort. Han utnytter de lovlige muligheter til å skaffe seg størst mulig overskudd, noe han i forhold til sin innsats ærlig fortjener.

Fagfolk og veiledere kan heller ikke lastes fordi det er deres simple plikt å bistå bøndene slik at de best mulig kan spille sine kort, og utnytte den ramme som landbrukspolitikken trekker opp.

Men her forsvinner sporene totalt, som i den perfekte forbrytelse.

Den landbrukspolitiske ramme har ingen ansvaret for. Stort sett bestemmes denne av en stadig pågående dragkamp mellom staten og landbrukets faglige organisasjoner, og av rent politiske spill og utspill i ulike sektorer. Følgelig er det i egentlig forstand ikke ført noen landbrukspolitikk her i landet etter krigen. Vi har gått minste motstands vei etter hovedstrømmene i utviklinga, og vi har manglet mot, over-

sikt og vilje til å føre en landbrukspolitikk i pakt med våre sterkt nyanserte forutsetninger. Men denne styring eller mangel på sådan rokker ikke ved vår tillit til politikkerne fordi ansvaret er så effektivt pulverisert at vi alle kan stå fram uten skyld og med rene hender.

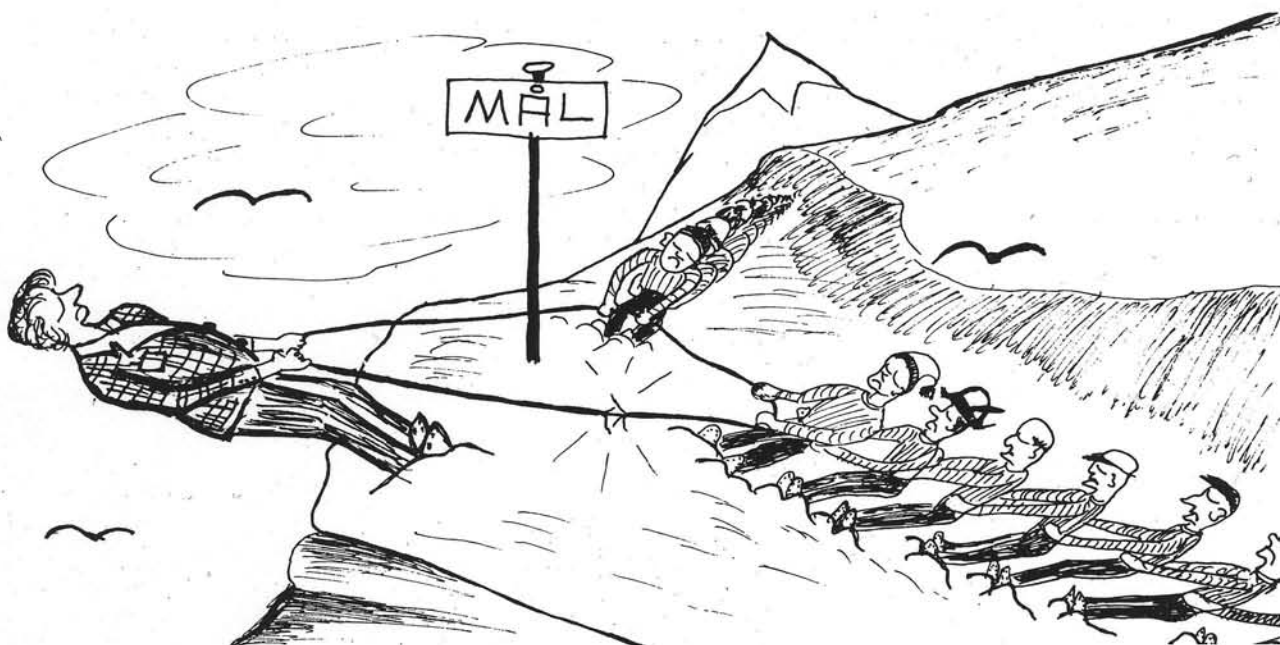
Utviklinga i Nord-Norge er selv sagt ikke tilsiktet, men det er fort gjort å grunnstøte når vi ikke våger å navigere.

Hovedårsakene til vårt forlis er for det første en følge av at vi har betraktet nord-norsk jordbruk som et lite verdifullt ledd i et større spill hvor det kunne være taktisk lurt å ofre en bonde i åpningsfasen.

For det andre er det meget sannsynlig at dette spillet ble for uoversiktlig slik at sviktende faglig — og — eller — politisk gangsyn har forhindret oss fra å legge om kursen mens leken ennå var god.

Rasjonalisering — Mål eller middel

I etterkrigsårenes norske landbrukspolitikk har vi kjørt ensidig

etter en linje med effektivisering og rasjonalisering av arbeidsmetoder, driftsmetoder, omsetning, bruksstruktur o.s.v.

I en situasjon med sterk ekspansjon i industri og andre næringer, og med et jordbruk som til å begynne med var overbefolket og lite mekanisert, var rasjonaliseringslinja et godt og effektivt virkemiddel for å skape en positiv samfunnsutvikling og en bedre økonomi, også i jordbruket.

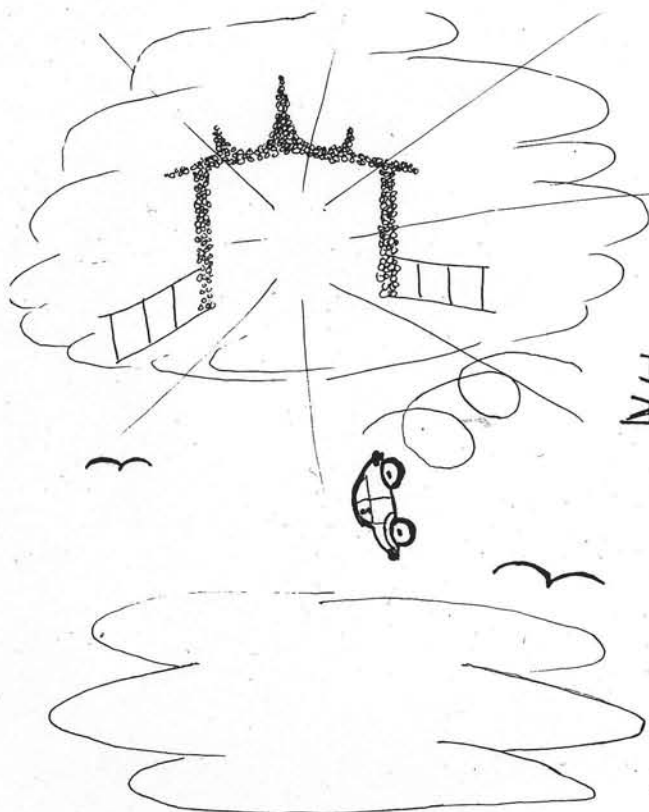
Men årelating kan være farlig

dersom kuren ikke avsluttes før pasienten er fri for blod.

Vi ble så begeistret for rasjonaliseringens mangesidige og positive virkning i den nære etterkrigstid at vi opphøyde prinsippet om rasjonalisering til en universell målsetning, i stedet for et situasjonsbetinget hjelpemiddel. Vi kjørte videre på linja helt til balansen begynte å svikte. Da svarte vi med nye landbrukspolitiske tiltak som i prinsippet bygde på fortsatt rasjonalisering. På

kort sikt virket disse til å opprettholde produksjonen, men på lang sikt virket de bare til å akselerere en utvikling som allerede var på vei ut av likevekt. I en slik situasjon vil behovet for nye og sterkere virkemidler auke eksponensielt helt til rammene sprenges.

Mange har prøvd å protestere mot dette landbrukspolitiske selvmordsforsøk, men uten resultat. Det er skapt en dogmatisk tro på rasjona-

sering og mekanisering. Disse begreper ble så assosiert med begreperne framgang og utvikling. Dermed kunne de som tillot seg å tvile på en uendelig rasjonaliseringsgevinst lettvis nøytraliseres ved å stemples som avspora romantiske tullinger og bakstrevere. Dersom ikke dette var nok ville en etterbehandling med tilforlatelige, men ufullstendige og usanne økonomiske kalkyler føre den tvilende tilbake til troen på et hellig alminnelig framskritt.

Mot naturen

Denne rasjonaliseringslinje, som drivkraft i en politisk og økonomisk utvikling, ville ikke ha vært til så stor skade dersom den ikke på en avgjørende måte hadde grepet inn i grunnleggende fysiske og biologiske forhold ved jordbruksproduksjonen i Nord-Norge.

En fornuftig utnyttning av de foreliggende produksjonsmuligheter, begrenset av jord og klima, var i sin tid en avgjørende faktor for jordbrukets utvikling i landsdelen.

Omvendt har de moderne driftsmetoder medført en slettet mulig tilpassing til de naturvilkår vi nå en gang driver under. Virkningen av å motarbeide naturen kan kort illustreres ved å betrakte de siste års utvikling innenfor timoteidyrkinga. Det første alvorlige sykdomstegn var reduseringen av åkerarealet. Vi skulle bli spesialister på engdyrking, men da mulighetene for vekstskifte kom bort ble også engdyrking i ordets rette forstand borte. Tapet av en allsidig plantedyrking var i og for seg av liten betydning sammenlignet med den virkning dette hadde på grasdyrkinga som foregår på over 90 prosent av vårt jordbruksareal.

I den innledende fase hadde vi timotei som hovedgrassort, og den gav meget gode avlinger av god kvalitet. Smakeligheten var fremragende. Den viste tidligere stor tilpassings-evne til ulike klimatiske forutsetninger.

Vi fikk etter hvert fram spesialtypene Bodin og Engmo som hadde

tilpasset sin vekstrytme for nordnorske forhold slik at de både gav stor avling og hadde større varighet enn andre sorter. Men etter hvert som en innførte moderne driftsmetoder endret bildet seg gradvis.

Intensiv høsting førte til den typiske nord-norske vekstrytme med en markert topp midt på sommeren som ikke kunne utnyttes fordi det etter tidlig slått ikke var noen vegetasjon som kunne utnytte de beste klimatiske forutsetninger for vekst. Dermed ble avlinga sterkt redusert.

Videre førte dette høstesystemet til at timoteien ikke fikk høve til å samle tilstrekkelig opplagsnæring som en forberedelse på overvintringa. Den vekstrytme og overvintringsevne som tidligere med fordel var tilpasset for Nord-Norge, førte nå med seg mindre gjenvækt etter 1. slått, og dette ble oppfattet som et betydelig minus.

Disse forhold gav seg de mest markerte utslag på myrjord hvor det etter hvert ble meget vanskelig å etablere en flerårig timoteieng.

I tillegg til de nevnte biologiske skader moderne driftsmåter har påført timotei, ble myrjordas fysiske struktur ødelagt slik at luft og vanntransport stoppet. Dette førte til en omfattende drukningsdød og mekanisk ødeleggelse av timoteieng på myrjord.

Disse og andre uheldige forhold ved moderne drift innebærer i korthet at vi har overskredet timoteiens biologiske muligheter for liv og produksjon. I en slik situasjon ville det være en enkel løsning å skifte ut timotei, men som følge av vår plassering på denne kloden har vi ingen fullgod reserve å sette inn. Mens en i klimatisk gunstigere strøk kan tilpasse driftsmetodene ved å endre vekstslagene, har vi i Nord-Norge valget mellom:

1. Å bruke timotei.
2. Ikke bruke timotei.

Begge alternativ innebærer i realiteten en kapitulasjon hvor en i begge tilfelle må regne med økede avlingstap.

Foredling av andre grasarter kan tenkes å endre dette forholdet, men det er liten grunn til å tro at framtidens teknikk vil levne disse grasartene store livsmuligheter.

Forutsetningene svikter

Dette eksempel viser at forutsetningene for våre økonomiske kalky-

ler har sviktet. Vi forutsatte at rasjonalisering og mekanisering ikke hadde noen betydning for sortsvalg og avling men dette er på bakgrunn av våre særskilte naturvilkår fullstendig feilaktig.

Vi har laget forenklete modeller av den privatøkonomiske gevinst ved teknifisering og rasjonalisering, men vi har glemt at ensidig videreføring av rasjonaliseringslinja til sin ytterste konsekvens, eller til sitt endelige mål, ville gjøre det urasjonelt å drive jordbruk i Nord-Norge. Vi har ganske enkelt ikke hatt oversikt over landbrukspolitikkenes helhetsvirkning på nord-norsk jordbruk hvor hovedpoenget de siste 10 år har vært en utvikling preget av minkende avlinger, aukende driftsomkostninger og investeringer.

En slik utvikling vil etter en tid uvergerlig føre til økonomisk kollaps, og dette har nord-norsk landsungdom registrert og tatt konsekvensen av.

Resultatene av «utviklinga»

Takket være en aktiv kraftfôr- og tilskottspolitik, en effektiv utnyttning av forskningsresultater og etablerte bønders motvilje mot å forlate heim og miljø, har en utrolig nok maktet å opprettholde en stor del av produksjonen. Men vi må være forberedt på betydelige samfunnsmessige problemer i forbindelse med avviklingen av nord-norsk jordbruk allerede i 1970-årene. Situasjonen er langt mer faretruende enn de tørre tall fra Norges offisielle statistikk skulle tilsi, fordi det pris- og forsyningsmessige grunnlag for en fortsatt utvikling av vår husdyrproduksjon basert på innkjøpt kraftfôr — er i ferd med å tape sin stabilitet.

Store deler av grovfôrproduksjonen på leide arealer vil forsvinne etter hvert som kulturtilstanden på denne jorda blir ødelagt. Endelig

er vi nå i ferd med å slite ut de siste treller fra en generasjon som hadde små krav til livet. De unge som har vokst opp i ly av innsatsen til denne generasjon, vil sikkert forlange et vederlag som nord-norsk jordbruk ut fra sine produksjonsvilkår ikke kan dekke. En må derfor fortsatt regne med at enda flere bruk kan bli innhentet og lagt øde av vår lovpriste utvikling. Verst vil det gå ut over distrikter hvor de naturlige produksjonsvilkår, er svake, og hvor brukene er små, men tendensen vil også nå de større gårdene etter hvert.

En rekke andre årsaker og sammenhenger kunne det i denne forbindelse være både nyttig og viktig å diskutere. Likevel vil jeg atter understreke betydningen av at vi bakkenfor og uavhengig av våre politiske

og økonomiske visjoner, har å gjøre med fysiske og biologiske faktorer som virker etter sine egne prinsipper. Disse prinsipper har vi ikke fulgt. Naturen har svart og vil svare med økende motregninger, helt til spillet slås overende, dersom vi ikke vil tilpasse vår virksomhet etter naturens ressurser og forutsetninger.

De siste års utvikling har fortonet seg som et kontinuerlig tilbaketog for nord-norsk jordbruk. Vi har rasjonalisert for å holde tritt med velstandsutviklinga. Dette har ført til redusert avkastning og auka innsats av arbeide og kapital, hvilket i sin tur fører til auka behov for ny rasjonalisering osv. Stadig flere må melde pass overfor en slik utvikling med automatisk akselerasjon på tvers av økologiske prinsipper og ut over grensene for en rimelig men-

neskelig yteevne. Samtidig holder den sosiale struktur i bygdene på å bryte sammen.

Dette bør en gi akt på når kriseplanene for Nord-Norge skal rystes ut av posen.

For å gjenreise nord-norsk jordbruk

må en som pionerene først i dette århundre starte med de naturlige forutsetninger og ressurser, og så innrette virkemidlene med tanke på å utnytte disse optimalt.

Dette innebærer ikke at vi umiddelbart må gå tilbake til hesten og spaden, noe som for øvrig er ugjenomførlig på kort sikt.

Men det innebærer at vi bare kan rasjonalisere og mekanisere så langt det er forsvarlig ut fra våre naturlige forutsetninger, og at vi bare kan innføre driftsformer som er tilpasset våre naturvilkår. Disse naturvilkårene er som følge av vår beliggenhet av en slik karakter at moderne agribusiness ikke kan gjennomføres med full suksess. Skulle det likevel være et politisk ønske å bevare Nord-Norges bygder gjennom en høgkonjunktur, må samfunnet være forbedret på å føre en landbrukspolitikk med dette for øyet.

Ved å samordne en rekke tiltak i retning av dette mål, er det ennå mulig å rette opp situasjonen.

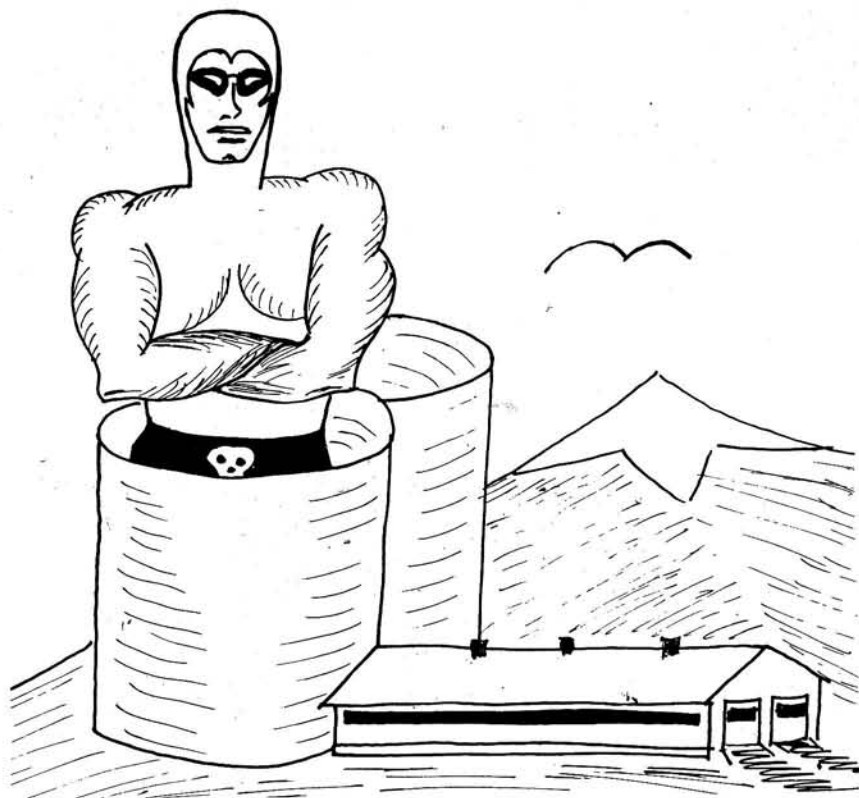
Driften

I denne forbindelse måtte det legges opp til en radikal forbedring av vekstmediet. Alternative mekaniserings- og driftsformer måtte utredes slik at vi kunne velge de systemer som er i samsvar med våre særskilte forutsetninger. Videre måtte en ta sikte på å gjøre uhemmet kraftforbruk og arealekstensiv rovdrift økonomisk ufordelaktig, sammenlignet med økologisk forsvarlig ressursutnyttning, konkretisert ved til dømes: auka åkerareal, auka sauehold, differensiert produksjon på storfe, med tanke på bedre utnyttning av grovfôr og beiter o.s.v.

Mennesket

Vil vi beholde folk i nord-norsk jordbruk, må en ved prisene gjøre det økonomisk mulig for vanlige mennesker, på normal arbeidstid og med vanlig arbeidsevne, å kunne leve like bra på sine bruk som i andre næringer. En må følgelig, ved siden

Forts. side 106.

Fra side 95.

av de rent landbrukspolitiske tiltak, også ofre en tanke på samspill og balanse i næringslivet for øvrig, dersom tiltakene skal bære frukter.

Bygda

Videre trenger bygdene utviklingshjelp for å kunne restaurere det kommunale selvstyre. Kommunene må settes i stand til å spille en aktiv rolle for utbygging av den infrastruktur som primærnæringene og bygdefolk har krav på i et moderne velferdssamfunn.

Spesielle produksjonsmiljø og serviseorganer for jordbruket må bygges opp gjerne på kollektiv basis, tilpasset de forskjellige forutsetninger i de ulike lokalsamfunn.

Men dette er radikale tiltak som forutsetter langsiktig ansvar og evne til endret samfunnsmessig prioritering, og dette kan en ikke med rimelighet forlange gjennomført så lenge vi makter å holde krisene fra livet ved å skyve problemene foran oss●

Tegninger ved forfatteren.

NORDEN

NORD-NORGES LANDBRUKSTIDSSKRIFT

Nr. 22/23 1. des. 1972
76. årg.

Utgitt av A/L Landbruks-
tidsskriftet Norden.

Storgt. 32 - Postboks 355
8001 Bodø
Telefon: 081-21 293 - 22 606
Postgiro nr. 9 46 59
Bankgiro:
8902/0761130
55/34732

Andelseiere:

Nord-Norges Melkesentral
Nord-Norges Salgslag
Felleskjøpet Trondheim
Troms Felleskjøp
Nordland landbruksselskap
Troms landbruksselskap
Finnmark landbruksselskap
Troms Bonde- og Småbrukarlag
Troms Bondelag
Nordland Bondelag
Helgeland skogselskap
Helgeland Skogeierforening
Hålogaland Skogeierforening
Troms Skogeierforening

Redaktør:

Karl Aartun

NORDENS telefoner:

Redaksjonen 21 293 - 22 606
Trykkeriet 22 006 - 22 606
Aartun privat 27 586

Nordens ordinære utgave kommer ut en gang hver 14. dag og koster kr. 30.00 for året og kr. 15.00 for halvåret. Abonnementet er bindende til utgangen av det halvår oppsigelsen innkommer til ekspedisjonen.

Nordens B-utgave kommer ut kvartalsvis med 4 nummer i året.

B-utgaven går til alle produsenter i Nordland, Troms og Finnmark med over 30 dekar dyrka jord og til registrerte produsenter for poteter, grønnsaker og egg med mindre areal. B-utgaven går også til Nordens ordinære abonnenter.

Trykt i offset
Nordland Boktrykkeri A/S

Det går nedover

Statistikken for de siste 10 år over utviklingen i jordbruket, og da i særdeleshet det nord-norske jordbruk, gir et meget trist bilde. Antall bruk, dyretall og produktmengde går stadig og fort nedover. Det er bare antall traktorer som øker! Bare de 3 — 4 siste år er tallet på bruk i Nord-Norge redusert med over en fjerdedpart, og jordbruksareal i drift med bortimot en femtedel.

Fra å være overskuddsområde på melk og kjøtt, er landsdelen nå i ferd med å bli et betydelig underskuddsmarked. Samtidig som produksjonen minsker, øker folketallet og forbruket pr. individ.

Skal vi prognosere på grunnlag av trenden det siste år, er det lett å regne seg til når produksjonskurven kommer på gulvnivå, eller med et mer moderne uttrykk, i grasrota.

Er det muligheter for å få snudd på denne utvikling? Og hvordan kan det eventuelt gjøres?

Landsdelskomiteen for Nord-Norge har i sitt arbeidsdokument nr. 10 listet opp i 12 punkter tiltak som kan settes i verk for å nå den målsetning innstilling nr. 166 av 1964-65 trekker opp for jordbrukspolitikken. Denne målsetning er i Landsdelskomiteens innstilling for Nord-Norge, konkretisert til «dekning av de lokale markedet for kumelk, kjøtt, svinekjøtt, egg og en så stor andel av markedet for matpoteter, vinterkål og gulrot som dyrkningsbetingelsene gir anledning for».

Spørsmålet blir da om det nord-norske landbruk har muligheter for å fylle en slik oppgave. Er det f. eks. nok dyrket areal for en så stor produksjon at det kan fø så mange kyr som skal til for å produsere den melkemengde som må til, og for å skaffe nok kalver og føre dem frem til ferdige slakt, tilstrekkelig til å dekke behovet for kjøtt? Kan det eventuelt skaffes nok areal ved nydyrking? Kan landbruket gis slike betingelser at mange nok vil satse sin fremtid i dette yrket?

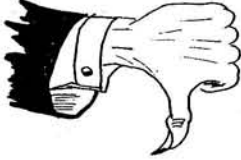
Det får bli den offentlige landbruksetat som får svare på de første spørsmål. Det siste spørsmålet er det politikerne som må finne løsningen på, og det må gjøres snart. Det må nå fra myndighetenes side vises forståelse for problemets alvor. Det er ikke nok med forsikringer om interesse for utkantstrøkene. Det må vilje til for å gjennomføre de nødvendige tiltak. En kan ikke vente at ungdommen vil satse sin framtid på et yrke som krever en så helhjertet innsats som landbruket gjør, og sette seg i nærmest bunnløs gjeld for å komme igang, uten at de, i alle fall på litt lengre sikt, kan både få et brukbart økonomisk resultat og en meningsfylt arbeidsplass.

Landsdelskomiteens innstilling gir et godt utgangspunkt, men det baster med å få noe gjort. Ved gjennomføring av nødvendige tiltak kan produksjonsapparatet settes i stand til å makte oppgaven å forsyne Nord-Norge med melk, kjøtt og fleisk, og foredlings- og omsetningsapparatet står klart.

Jordbruket har gjennomgått en fantastisk teknisk utvikling i etterkrigsårene, og da spesielt de siste 10 år. Økning av melkemengde pr. ku er rent eventyrlig. Det tekniske utstyret har redusert den menneskelige arbeidskraft både i antall og i tyngde, slik at leid arbeidskraft praktisk talt er eliminert. Slitet er, om ikke borte så i alle fall redusert, og på toppen av det hele har en fått en ferieordning. Alt dette er vel og bra, men problemet for de aller fleste unge er vel dette å komme igang, først og fremst fordi det krever en voldsom kapitalinnsats dersom en må bygge opp et bruk. Det er vel denne side ved problemet som spesielt må ofres oppmerksomhet.

Kapitalen må sikres uten at gjeldsbyrden blir så stor at renter og avdrag tar knekken på brukeren. Dessuten må prisene stå i et rimelig forhold til produksjonskostnadene. I dag er det bare kjøtt og fleisk som ikke har «Nord-Norgestillegg». Landsdelskomiteens forslag om distriktstilskott på kjøtt og gris må derfor gjennomføres snarest.

T h. E n g d a h l

Det går nedover men hvorfor?

I Norden nr. 4 har amanuensis Edvard Valberg tegnet et bilde av utviklingen i nord-norsk jordbruk som fortjener et tilsvarende.

Med all sin besnærende logikk, dokumentert ved «vitenskapelige fakta» og ypperlige illustrasjoner, er det et trollspeil han holder opp for våre øyne. Ved nærmere ettersyn viser det seg imidlertid at logikken svikter, de vitenskapelige fakta er mer eller mindre løse påstander, og illustrasjonene gir mer bilde av Valbergs visjoner enn av nord-norsk virkelighet.

Utviklingen i nord-norsk jordbruk etter krigen kan deles inn i tre faser. Den første ti-årsperioden var preget av stor aktivitet både offentlig og privat. Det var ingen avsetningsproblemer, og kunstgjødning og kraftfôr kom for alvor inn i driftsopplegget. Utbygging av kraftnettet bragte bokstavelig talt lys inn i de tusen hjem. Statstilskottet til vassforsyning på landsbygda fjernet etter hvert åket fra skuldrene til småbrukerkona.

Jordbruksavtaleordningen og utbygging av meieri og slakterisamvirket gjorde det mulig også for små og avsidesliggende bruk å legge om fra natural til handelsjordbruk.

Forskning- og vegledning blei bygd ut i raskt tempo, og herredsagronomordningen og fjøskontrollen brakte kunnskapene ut til hver minste krok av landet.

Den neste ti-årsperioden var preget av avsetningsproblemer. For å mestre disse blei det utformet og vedtatt retningslinjer for en langsiktig jordbrukspolitikk, presentert

gjennom Stortingsmelding nr.60, og som ledd i denne, blei det gjennomført en rekke offentlige tiltak. Vi fikk jordloven i 1955. Fondet for driftsbygninger i 1957 og Statens landbruksbank i 1965. Hvis ikke dette er å «føre landbrukspolitikk i egentlig forstand», så vet ikke jeg.

Så til rasjonaliseringen. Det er riktig at denne har vært og er et viktig ledd i jordbrukspolitikken. Men en skal ikke bevege seg så langt utenom kontordøra, før en oppdager at problemet i Nord-Norge ikke er for mye rasjonalisering. Det er de bruk som *ikke har rasjonalisert*, som ligger brakk. Det er den enga som *ikke blir slått* med fôrhauster, som ligger uslått. Det er fjøsene *uten mjølkemaskin*, som står tomme.

For rasjonalisering i jordbruket er ikke bare økonomisk motivert. Det er også et viktig ledd i å gjøre garden til en mer trivelig og attraktiv arbeidsplass. Spør bare de unge som i dag vokser opp på gardsbruka, og du vil få et entydig svar.

Men hva så med de «grunnleggende fysiske og biologiske forhold?»

Valberg burde vite bedre enn de fleste at de mest omfattende inngrep på dette område kom med grøfting av myr, med å så frø til eng og med å tilføre kunstgjødning. Han er heller ikke ukjent med at myr dyrkinga ikke sjelden ga sterke tilbakeslag med tildels total isbrannskade på timoteien.

Forskjellen er bare at dengang var det ingen som falt på tanken at en av den grunn skulle la myra ligge som den låg. Isteden prøvde en å løse problemene med bedre plantesorter. Det burde være mulig å gjøre det samme nå, — også med timotei — sjøl om våre planteforskere synes å være en merkelig ulyst til å prøve moderne foredlingsmetoder på denne grasart.

Jeg vet ikke hvilke forutsetninger Valberg mener har sviktet. Det er i alle fall ikke de forutsetninger som var lagt til grunn i St.meld. nr. 60, og heller ikke de forventninger som den enkelte bruker stilte til resultatet av utbyggingen. Stort sett har rasjonaliseringa for den enkelte ført til både bedre økonomisk resultat og til lettere og mer interessant arbeid. For samfunnet har resultatet vært en sterk produktivitetsauke, men også en bedre og mer effektiv utnyttning av fôrgrunnlaget, både som følge av bedre konservering (silo etc.), og som følge av at avlsarbeidet har fått fram dyr som utnytter grovføret

bedre. At det på vegen er dukket opp problemer som «biprodukter», er vel egentlig ikke mer enn vi måtte vente. Men det må ikke få oss til å miste av syne de positive sider ved rasjonaliseringa.

I motsetning til Valberg ser jeg gode muligheter for nord-norsk jordbruk i framtida, forutsatt at vi får endret på eiendomsstrukturen og løst kapitalproblemet slik at rasjonalisering kan fortsette. Dette er nå bebudet av de nåværende politiske myndigheter. De har også klart innsett at det viktigste og vanskeligste problem, — busetningsfaktoren — ikke kan overlates primærnæringene alene, men må løses av samfunnet som helhet.

I samarbeid med landsdelens egne folk har de lagt opp sine planer etter dette, og får de bare tid på seg til å gjennomføre disse planer, vil det få store og positive følger for landbruket som næring og for utviklingen i bygdene som helhet.

Men dette lar seg ikke gjennomføre i løpet av en tre-månedersperiode eller to, slik Nordens redaktør synes å vente av den nåværende landbruksminister.

Leinesfjord, den 23. mars 1974.

Gudm. Grytøyr.

Realiteter og kjensgjerninger

Takk for innlegget av Valberg i Norden nr. 4. Det er befriende å se at det ennå finnes landbruksfunksjonærer som kan se tingene uten fargete briller og som til og med har moralsk mot til å publisere selvstendige betraktninger uten hensyn til konsekvensene.

Det skjer så mye rart i vår tid. Fenomener som jeg ikke riktig kan forstå. Men verre enn tvilen på egne evner er frykten for at de som leder utviklinga heller ikke forstår hva de gjør.

Er vi klar over at maten ikke kommer fra butikker og kjøpesentra, men fra den jorda som våre fedre har opparbeidd i trange kår?

Dyrker vi denne jorda på forsvanlig vis?

Er det bare å bygge den ned og legge den øde når kortsiktige øko-

nomiske betraktninger tilsier det?

Blir det mulig å skaffe mat til folk når jorda og fiskerbåtene ligger forlatte langs våre kyster?

Dette er spørsmål som våre politiske tenkere burde finne svar på snart.

Jeg ser at det planlegges ei nordnorsk landbruksveke i Mo. Det er for så vidt vel og bra, men sammenkomster og konferanser har vi hatt mange av ut gjennom årene uten at dette har innfluert noe større på utviklingstendensene. Skal landbruksveka i år ha noen hensikt i det hele tatt, bør utgangspunktet være de perspektiver som åpner seg for framtiden i nordnorsk jordbruk. Det trengs ikke så mange fag-politiske spissfindigheter for å se at her gjelder det intet mindre enn et være eller ikke være for store deler av det Nord-Norge som er knyttet til jordbruk og fiske.

Du som møter på landbruksveka: «Prøv å gni deg i øynene så du kan få et glimt av virkeligheten. Ut fra den faktiske situasjon bør du sammen med dine yrkesbrødre søke løsninger som kan berge bosetningen i landsdelen vår».

Men ikke bare funksjonærer og tillitsmenn innen jordbruket bør stå i fokus. Vel er det dårlig stelt med utviklinga i våre primærnæringer, men kulturlivet på bygdene er enda verre preget av fattigdom og sløvheter.

Kulturverdier med røtter i vårt virke på jord og hav er kastet på skraphaugen til fordel for masseprodusert fremmedkultur. Det er mangt som må gjenreises om vårt virke skal lykkes, og vår egen kultur er kanskje det vi først må ta fatt på.

Historien går sin gang ned gjennom seklene. Den kan påvirkes og ikke påvirkes av store personer og av små personer. De små danner underlaget mens politikerne kjemper for en plass i historien. Av og til kommer de til å berøre nervesentra og understrømninger som gir resultater de knapt kunne forestille seg. Sammen med dyktige teknokrater vil deres makt og innflytelse øke. Derfor er de ikke ufarlige.

Underlaget utgjør det nødvendige element som politikeren utfolder seg i, og det består av andre grupper. Disse har ikke kvit snipp, og de har ofte jord under neglene. De produserer fisk, mjølk, kjøtt og poteter.

De er mer opptatt av sine egne oppgaver enn å bestemme hva andre

Forts. side 204.

Forts. fra sidre 202.

skal gjøre. Derfor finner du dem ikke på kongresser og i festmiddager men i fiskerbåten og i møkkerkjelleren. Om noen år vil du forresten ikke finne dem der heller. De er ute av historien fordi de ikke var produktive nok i det 20. århundre.

Men de med makt og ansvar vil sannsynligvis få sin plass i en eventuell historie om vår tid fordi de tross alt bidro med en enestående negativ innsats. I vårt kapittel vil det antakelig stå: «Aldri har mennesket hatt bedre muligheter til å skape en verden i balanse, og en verden som var god å leve i, men aldri har verden og nasjonene blitt ledet av en mer komplett og selvødeleggende dumhet enn det man kunne iaktta på slutten av det 20. århundre».

Var det noen som sa kverulant? Ja, ja. Det får så være. Jeg ville bare minne om at vi snart må ta skeia i ei ånna hand. Dette gjelder ikke bare innen jordbruk og fiske, men over hele spektret i vårt samfunn.

God tur til landbruksveka. Men glem nå ikke at vår rett til å ødelegge verdiene er begrenset. Vi har mottatt en arv i lån som det ville være en forbrytelse mot etterselektèn å skusle bort i den stil vi gjør det i dag.

Spørsmålet om hvordan vi har forvaltet vårt pund vil komme før eller seinere. Det er det ingen grunn til å tvile på.

Mine beste hilsener til yrkesbrødre jeg har lært å kjenne i årenes løp.

«Det er ånd vi trenger — ånd som kan se bakover og gi oss visjoner framover slik at vi kan føle trygghet og frimodighet. Vi må også være stolte over den beskjedne, men samtidig den store oppgave som er oss betrodd, ellers vil slitet ikke ha noen mening. Dette kan nok ikke løses eller forstås på det politiske plan, for ånd kommer bare ovenfra og innenfra».

*Arthur Furfjord,
Risøyhamn.*